

PUNTU BATZUK ARGITZEN

Oraingo honekin erantzun bat eman nahi diot Imanol Laspiurri, «Falta genuena» artikuluagatik. ZERUKO ARGIAren 521. zenbakian eskutitz bezala idazten deraut, eta nik ere era berean erantzun gura diot.

Pozarren* irakurri dut zure erantzuna. Neure artikulu horik* idatzi nituenean, ez nengoen hain segur inork ihardetsiko* zerautanik. Baina, dakusadanez eta entzun dudanez, ba dira honetaz kezkatzen direnak ere.

Zure erantzuna ikusiz, astiroto aztertu beharra da goela uste dut. Puntu nagusi bi bereiziko nituzke: Lehe-na, azentua sartzearen komenientzia, eta bigarrena, euskara idatziaren azentuarekiko beharra.

Ene eritziz, lehen puntuan ukan* zenezake arrazoirik gehien. Herriak. dirudienez, nahiko zeregin du lehen mailako alfabetatze batekin, euskal orthographia oraindik gehiago konplikatu gabe. Beharbada, honela izanen da.

Bigarren puntua aztertirik, esan gura nerautzuna ez dut uste ondo ulertu derautazunik. Zure eskutitza irakurtzean, azentu fonetiko bati buruz mintzatzen zarela uste dut; eta ez da hori nik proposatzen dudana. Nik, azentu fonetikoa barik,* azentu graphikoa proposatzen dut. Azaldu eginen derautzut; honekin esan nahi dudana.

Gaztelaniako azentua, azentu fonetikoa da: hots,* médico idazten dugunean, MEdico esan behar dugu. Euskararen kasuan, azentua ezin liteke era berean erabil.

Ongi diozunez, euskalki* bakoitzak bere azentuazio berezia du, eta, gainera, jatorra. Jatorra denez gero, errespetatu egin behar dugu euskalki bakoitzeko doinu berezi hori. Beraz, zuk diozunek, ez litzateke bidezko, azentuazio bakar bat euskalki guztiei onhar eraztea. Hau honela delarik, ezin genezake azentu fonetikoa erabil, gaztelaniaz erabiltzen den antzera.

Proposatzen dudana azentua, graphikoa izanen litzateke. Adibidez, gizonák idaztean, ez da zertan gizoNAK ahozkatu behar. Gizonák duen azentuak, hitz hori singular aktiboa dela adierazten derauku; eta era honetan, irakurtzean, euskalki bakoitzean dagokion doinua eman ahal ukanen diogu. Zuèn idazten dugunean, berriz, azentu horrekin aditza erlatiboa dela adierazten dugu; gero, irakurtzean, euskalki bakoitzekoek beren doinu berezia emanen diote.

Hizkuntza modernoak aipatzen dituzu, eta honetaz ere mintzatuko natzaitzu. Bai ingelesez eta bai frantsesez, ahozkatze* berdineko hitz batzuk idazkeraz desberdintzen dira. Adibidez, frantsesek ahozkatuiko fua, hiru gauza izan daiteke: fois (bider), foie (gibel), foi (fede); ingelesak ere flour (irin) eta flower (lore) berdin ahozkatzen dituzte, baina ez orobat* idazten. Honelako beste adibide asko aipa daiteke; baina hauekin aski* dut, neure ideia adierazteko. Dakusazunez,* ahozkatzean bereizi ez arren, idaztean —bai frantsesek eta bai ingelesak— bereizi egiten dituzte hitzak. Era honetan, azenturik ukan ez arren, hizkuntza idatzi horiek argitasunean irabazten

dute. Eta hauxe da nik gura dudana: euskara idatziaren argitasuna.

Azterketa honen laburpen bezala, irtenbide bat proposatuko nuke. Diozunez, beharbada ez da komenigarri Herriari gehiegirik eskatzea; eta, hori ikusirik, ez litzateke taktikoa izanen Herria ikaratzea, oraindik gehiago eskatzen diogularik. Hala ere, teknikaren ikuspegitik, soluziorik egokicna azentu graphikoa delakoan nago. Beraz, hauxe proposatuko nuke:

Aipaturiko hiru kasutan azentu graphikoa beti erabiltzea larregi bada, saia bitez idazleak, esaldiaren esannahia argi geratzen ez denean behintzat, azentu hori erabiltzen. Ene eritziz, aditz erlatiboaren kasuan izaten da premiarik gehien; eta hori bai indartu beharko genukeela.

Besterik gabe, agur bero bat.

J. R. ETXEBARRIA

derauku, deusku, digu
deraut, deust, dit
derautazu, deustazu, didazu
derautzut, deustut, dizut
diogu, deustagu
diot, deustat

diote, deutsoe
genezake, geinke
natzaitzu, natxatzu, natzaizu
nerautzun, neutsun, nizun
zenezake, zeinke
zerautan, eustan, zidan